

ע"פ 4137/22 - טאוויסיט אנאנטאפאק נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 4137/22

לפני:

כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופט ח' כבוב
כבוד השופטת ר' רונן

המערער:

טאוויסיט אנאנטאפאק

נגד

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי באר-שבע
ב-תפ"ח 13491-09-20 מיום 3.5.2022 שניתן על ידי
השופטים: י' רז-לוי, ג' שלו ו-א' משניות

תאריך הישיבה:

ו' בתמוז התשפ"ג (25.6.2023)

בשם המערער:

עו"ד נועם בונדר

בשם המשיבה:

עו"ד לינור בן אוליאל

מתורגמנית:

גב' חן שחם

פסק-דין

השופט י' אלרון:

המערער הורשע ברצח פרונצאי פראסיאין (להלן: המנוח), לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977

(להלן: החוק), לאחר שהודה, במסגרת הסדר טיעון, בביצוע הרצח ביסוד נפשי של אדישות.

בית המשפט המחוזי בבאר שבע (השופטת י' רז-לוי, השופטת ג' שלו והשופט א' משניות) ב-תפ"ח 13491-09-20, גזר עליו ביום 3.5.2022 עונש של 17 שנות מאסר בפועל, עונשי מאסר על תנאי, וכן תשלום פיצוי לרעיית המנוח והוריו בסכום כולל של 258,000 ש"ח. הערעור נסוב על חומרת העונש.

עיקרי כתב האישום המתוקן

1. כמתואר בכתב האישום המתוקן, המערער והמנוח - עובדים זרים מתאילנד, התגוררו ועבדו יחד במשק במושב עין יהב. ביום 11.8.2020, סמוך לשעה 12:00, השניים ישבו יחד עם אחר בשם אמנאט (להלן: אמנאט) ונוספים, ושתו שתייה חריפה. בשעות הערב, סמוך לשעות 20:00-21:00, החלו המערער והמנוח להתווכח ולריב. במהלך המריבה, השניים השליכו בקבוקים וכיסאות פלסטיק אחד לעבר השני ודחפו האחד את השני בחזה. אמנאט הפריד בין השניים והמערער עזב לחדרו.

אמנאט ליווה את המנוח מאוחר יותר לכיוון חדרו הממוקם מול חדרו של המערער, תוך שהוא אומר למנוח לבקש את סליחת המערער. בשלב זה, אמנאט והמנוח עמדו במסדרון הצר בין החדרים. המערער פתח את דלת חדרו כשבכוונתו ללכת לשירותים. אז, המנוח התבטא כלפיו: "אם אתה רוצה לעשות סולחה על הרגליים שלי" או "תשתחוה לרגליי" או "אתה מוכן להפסיד לי" או משהו דומה. עוד אמר למערער "בוא נראה אותך". בשלב זה, אמנאט חצץ בין השניים ואחז במנוח במטרה להרגיעו.

המערער הלך לשירותים, שב לחדרו וסגר את הדלת. המנוח המשיך לצעוק במסדרון, בעוד אמנאט מנסה להרגיעו כאשר פניו למנוח וגבו מופנה למערער. המערער ניגש לארון בחדרו, נטל משם סכין, פתח את דלת החדר ודקר את המנוח דקירה אחת בבית החזה. זאת, בעודו שווה נפש לאפשרות גרימת תוצאה קטלנית. המערער הוציא את הסכין מגוף המנוח ושב לחדרו. אז, הטמין את הסכין בתוך כפלי שק אורז בחדרו. המנוח נכנס גם הוא לחדרו, שם התמוטט על מיטתו.

אמנאט, אשר לא היה מודע לכך שהמנוח נדקר, היה באותה העת בדרכו לחדרו, סב על עקביו כאשר שמע רעשים. משראה את המנוח מדמם בחדרו החל לבצע בו פעולות החייה. המנוח נפטר כתוצאה מהלם תת-נפחי בשל דימום מאסיבי מנזק לשריר הלב.

בנסיבות האמור לעיל נטען, כי במעשיו אלו המערער גרם באדישות למות המנוח ועל כן יוחסה לו, כאמור, עבירה של רצח לפי סעיף 300(א) לחוק.

תמצית גזר הדין

2. במסגרת הסדר טיעון אשר לא כלל מסגרת עונשית מוסכמת, המערער הודה והורשע במיוחס לו כאמור. בית המשפט המחוזי בגזר הדין עמד בקצרה על כך שהרפורמה בעבירות ההמתה (חוק העונשין (תיקון מס' 137),

עמוד 2

התשע"ט-2019, ס"ח 230 (להלן: הרפורמה בעבירות ההמתה או הרפורמה)) מגלמת החמרה נורמטיבית בעבירה של המתה באדישות. במסגרת קביעת מתחם העונש ההולם, בית המשפט ציין, בין היתר, את חומרת מעשיו של המערער ובחירתו לשוב לאחר הדקירה לחדרו ולהסתיר את הסכין מבלי להושיט עזרה למנוח. נקבע שבכך המערער הפגין "אדישות בולטת וחוסר אכפתיות מוחלט לתוצאה הקטלנית של מעשיו", כלשון בית המשפט המחוזי. זאת, לאחר שכבר היה מי שהפריד בין הניצים, אולם המערער בחר לצאת מחדרו ולדקור את המנוח. בנוסף, תוארה הפגיעה הקשה במשפחת המנוח כתוצאה מרציחתו.

בית המשפט המחוזי הוסיף וציין ביחס למדיניות הענישה הנהוגה, כי נכון לאותה העת טרם פסק בית המשפט העליון בעבירה של רצח המבוצע ביסוד נפשי של אדישות, לאחר הרפורמה בעבירות ההמתה. משכך, ובהתחשב במדיניות הענישה הנהוגת בבתי המשפט המחוזיים, נקבע כי מתחם העונש ההולם בעניינו של המערער נע בין 16 ל-22 שנות מאסר בפועל לצד עונשים נלווים.

בגדרי המתחם, נקבע כי יש לזקוף לזכות המערער את העובדה שנטל אחריות מלאה על מעשיו והביע חרטה עליהם; העובדה שמדובר בעונש מאסר בפועל ראשון המוטל עליו; כמו גם הפגיעה המשמעותית של עונש המאסר בפועל במערער בהתחשב בכך שהוא נמצא בישראל בגפו ואינו דובר את השפה העברית או האנגלית, באופן המעצים את הקושי המובנה שבריצי עונש מאסר בפועל ממושך.

3. בהתחשב בכלל האמור, נגזר על המערער עונש של 17 שנות מאסר בפועל החל מיום מעצרו; 18 חודשי מאסר על תנאי, לבל יעבור כל עבירת אלימות מסוג פשע למשך 3 שנים מיום שחרורו ממאסר; ו-9 חודשי מאסר על תנאי, לבל יעבור כל עבירת אלימות מסוג עוון למשך 3 שנים מיום שחרורו ממאסר. כן נקבע כי עליו לשלם פיצוי בסך של 258,000 ש"ח אשר יחולק בין אלמנת המנוח להוריו.

תמצית טענות הצדדים בערעור

4. במסגרת נימוקי הערעור, המערער מיקד את טענותיו במדיניות הענישה הראויה בגין עבירת רצח ביסוד נפשי של אדישות בראי הרפורמה בעבירות ההמתה. לשיטתו, קריאה "נכונה" של הרפורמה בעבירות ההמתה והשלכותיה מלמדת כי מתחם הענישה שנקבע בעניינו מחמיר עמו יתר על המידה וכי יש לשמור על הבחנה חדה וברורה בין מקרי המתה המבוצעים ביסוד נפשי של כוונה לבין אלו שביסוד נפשי של אדישות; ובהמשך לכך, העובדה כי מדובר באותה עבירה בעלת מאפיינים שונים, הכרוכים כעת יחדיו בעבירת הרצח ה"בסיסית", אינה מלמדת בהכרח, לטענת המערער, על כוונת המחוקק ליצור אחידות עונשית ביניהן. בהינתן זאת, ובהתחשב בכך שמדובר באירוע קצר וספונטאני אשר קדם לו ויכוח שהסלים והסתכם בדקירה אחת - נטען כי גם עתה נכון לפנות למדיניות הענישה שהייתה נהוגה בעבר בגין הרשעה בעבירת ההריגה.

המערער מוסיף כי אמנם אין חולק כי בעקבות הרפורמה ניתן וראוי לגזור עונש חמור יותר בעבירת רצח בסיסית שבוצעה ביסוד נפשי של אדישות, אך זאת רק במקרים מתאימים לכך - אשר עניינו אינו אחד מהם. באופן ספציפי, נטען כי במצבים דומים נפסקו בעבר עונשים שבין 10 ל-13 שנות מאסר, וכך ראוי שייקבע בעניינו של המערער.

המערער סבור כי גם בגדרי מתחם הענישה שנקבע נכון היה למקם את עונשו בתחתיתו ולא רק בשליש התחתון שלו. לטענתו, בית המשפט המחוזי לא נימק כראוי את קביעותיו ואף התחשב בגדרי המתחם, באופן שגוי, ברמת הענישה הנהוגה. כמו כן, נטען שהמערער הוא עובד זר בישראל אשר אינו דובר עברית ומפרנס את משפחתו, כך שכליאתו הממושכת קשה במיוחד עבורו.

בדיון לפנינו, בא-כוח המערער הבהיר כי נוכח הזמן שחלף מאז הגשת הערעור וההתפתחויות בפסיקה, טענותיו העקרוניות ביחס למדיניות הענישה הנהוגה איבדו במידה מסוימת מתוקפן. על כן, התמקד בטענות שלפיהן בהשוואה למקרים שבהם בית משפט זה החמיר בעונש, לגישתו נסיבות המקרה שלפנינו הן קלות. מלבד זאת, וביחס לנסיבותיו האישיות של המערער, בא-כוחו שב על עיקר עמדתו כפי שהובאה בכתב בנימוקי הערעור.

5. מנגד, בא-כוח המשיבה טענה כי יש לדחות את הערעור. לדבריה, בית המשפט המחוזי הביע מלכתחילה בגזר הדין עמדה שלפיה מדיניות הענישה שהייתה נהוגה אז בגין עבירת רצח באדישות - על ידי בתי המשפט המחוזיים וטרם ניתנה פסיקת בית המשפט העליון, מקלה יתר על המידה. בפרט, בהתחשב בכך שהרפורמה בעבירות ההמתה מגלמת שינוי נורמטיבי מהותי ביחס לעבירה של רצח ביסוד נפשי של אדישות.

ביחס לנסיבות עניינו של המערער, באת-כוח המשיבה הדגישה פעם נוספת את חומרת מעשיו, כאשר גדע את חייו של המנוח - אשר הותיר אחריו אלמנה, ילדה קטנה והורים התלויים בו לפרנסתם. לטענתה, אין מקום להקנות בנסיבות המקרה משקל נוסף לנסיבותיו האישיות של המערער, בהתחשב בכך שעונשו ממילא נקבע בחלקו התחתון של מתחם העונש ההולם.

דיון והכרעה

6. נקודת המוצא לבחינת הערעור שלפנינו היא ההלכה הידועה שלפיה ערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בעונש שגזרה הערכאה הדיונית אלא בנסיבות של חריגה קיצונית ממדיניות הענישה הנוהגת או במקרים שבהם חלה על פני הדברים טעות מהותית בגזר הדין (ע"פ 7416/22 דויט נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (1.6.2023)). כפי שאנמק, עניינו של המערער שלפנינו אינו מהמקרים החריגים המצדיקים התערבות.

7. תחילה אפנה למדיניות הענישה הנהוגה בעקבות הרפורמה בעבירות ההמתה. היסוד הנפשי של אדישות מוגדר בסעיף 20(א)(2)(א) לחוק כ"שוויון נפש לאפשרות גרימת התוצאות האמורות". מדובר אפוא במצב דברים שבו במישור ההכרתי לעושה ישנה מודעות לאפשרות שהתוצאה תיגרם, אולם במישור החפצי לעושה לא אכפת אם הערך החברתי ייפגע אם לאו, והוא אינו מעדיף אפילו את אי-התרחשות התוצאה על פני התרחשותה. בכך האדישות נבדלת ממצב של כוונה - שבו העושה רוצה בהתגשמות התוצאה, וממצב של קלות דעת - שבו העושה רוצה שהתוצאה לא תיגרם (יצחק קוגלר "שני מושגים של אדישות" עלי משפט ה 109, 110 (2006)). ביישום לעבירות המתה, משמעות הדברים היא כי העושה פועל מתוך אדישות לאפשרות גרימת המוות (ראו בהרחבה: ע"פ 5806/22 מדינת ישראל נ' גריפאת, פסקה 9 (20.11.2022) (להלן: עניין גריפאת)).

8. עד כניסתה לתוקף של הרפורמה בעבירות ההמתה, מקרים של המתה באדישות נמנו, ככלל, בעבירת ההריגה אשר הייתה מנויה בסעיף 298 לחוק. העונש המרבי שהיה קבוע בצדה היה עונש של 20 שנות מאסר בפועל

ע"פ 1978/21 מדינת ישראל נ' עמאש, פסקה 13 (7.6.2023)). כעת, לאחר הרפורמה, מעשה המתה באדישות נכלל בסעיף 300(א) לחוק, תחת עבירת הרצח "הבסיסית" ולצד מעשה המתה בכוונה. העונש המרבי בגין עבירה זו הוא עונש של מאסר עולם. במקרים המתאימים המתה ביסוד נפשי של אדישות אף יכולה לעלות לכדי עבירת הרצח בנסיבות מחמירות (סעיף 301א לחוק; ע"פ 2649/21 סילברה נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (19.2.2023)), המחייבת גזירת עונש של מאסר עולם חובה.

בשינוי זה המחוקק ביקש לבטא את החומרה הניכרת ואת מידת אשמו של הממית באדישות אשר מעשיו מבטאים זלזול מובהק והתנכרות חמורה לערך של חיי אדם. הדבר בא לידי ביטוי גם בתיוג הממית כ"רוצח", על כל המשתמע מכך, ו-"אות הקין" שיישא בעקבות מעשיו (ע"פ 2654/22 מדינת ישראל נ' דישלבסקי, פסקה 10 (6.12.2022) (להלן: עניין דישלבסקי)). בסיכומי של עניין, הרפורמה בעבירות ההמתה משקפת החמרה מהותית-ערכית בעבירה של המתה באדישות (עניין גריפאת, בפסקה 16). לכך יש לתת ביטוי גם במישור העונשי.

9. בזמן שחלף מאז גזר הדין מושא ערעור זה, עוצבה מדיניות הענישה בעבירות של רצח ביסוד נפשי של אדישות. מדיניות זו מגשימה את הוראות החוק וכוונת המחוקק האמורה תוך שמירה על מדרג ענישה ראוי אל מול מקרי רצח חמורים אף יותר, המבוצעים ביסוד נפשי של כוונה.

כך, בע"פ 1464/21 קפוסטין נ' מדינת ישראל (11.9.2022) (להלן: עניין קפוסטין) נדחה ערעור על הכרעת הדין וחומרת העונש, והתקבל ערעור המדינה על קולת העונש - כך שהעונש הוחמר מ-18 ל-22 שנות מאסר בפועל. בעניין דישלבסקי הוחמר עונשו של המשיב שם מ-18 ל-22 שנות מאסר בפועל. בעניין גריפאת, על נסיבותיו המיוחדות שבהן המית את המנוח במכה בודדת בקרש - הוחמר העונש מ-10 ל-14 שנות מאסר בפועל. בכל המקרים הללו שבהם נדונה חומרת העונש בעבירה של רצח ביסוד נפשי של אדישות, העונש הוחמר באופן מדוד בהתחשב בתחילתה של יישום הרפורמה בעבירות ההמתה בכלל זה למסגרת העונשית הראויה וכן בהלכה שלפיה ערכאת הערעור אינה ממצה את מלוא חומרת הדין. מובן, כי אלמלא כן היה נגזר עונש חמור עוד יותר.

10. מקובל עליי כי המקרה שלפנינו אינו באותה רמת חומרה כעניין קפוסטין או עניין דישלבסקי. גם בראי זאת, מן האמור ניכר כי העונש שנגזר על המערער - 17 שנות מאסר בפועל לאחר שקיפד את חייו של המנוח, אינו חמור, וודאי שאינו סוטה לחומרה ממדיניות הענישה הנהוגה באופן המצדיק את התערבות ערכאת הערעור. בדיעבד, ולאור רף הענישה שעוצב בזמן שחלף, ניתן אף לומר כי העונש שנגזר הוא על הצד המקל.

11. אשר לנסיבותיו האישיות של המערער - כפי שציינתי בעבר: "נסיבות אלו נמדדות, בין היתר, למול עוצמת הפגיעה [...] בערכים המוגנים בעבירת הרצח" (עניין גריפאת, בפסקה 21; וראו גם: ע"פ 3223/21 מדינת ישראל נ' שפק, פסקה 18 (2.3.2022)). בעניינינו, בית המשפט המחוזי שקל כראוי נסיבות אלו, והדבר בא לידי ביטוי בכך שמיקם את עונשו של המערער בחלקו התחתון של מתחם העונש ההולם. לא בנקל יש לקבוע את עונשו של מי שהורשע בעבירת רצח בתחתית מתחם הענישה, לא כל שכן בגבולו התחתון ממש - כפי שהמערער מבקש. כך במיוחד כאשר מדובר ברצח ביסוד נפשי של כוונה, וכך - גם אם במידה פחותה - בעבירת רצח המבוצעת ביסוד נפשי של אדישות (ראו והשוו: ע"פ 1442/22 ניקולקין נ' מדינת ישראל, פסקאות 16-17 (28.5.2023)).

השיקולים והנסיבות שהמערער מעלה לפנינו באו אפוא לידי ביטוי הולם בגזר הדין והם אינם מצדיקים הקלה

נוספת בעונשו.

12. מכלל טעמים אלו, לא מצאתי עילה להקל בעונשו של המערער. על כן, אציע לחברי ולחברתי כי נדחה את הערעור.

שופט

השופט ח' כבוב:

אני מסכים.

שופט

השופטת ר' רונן:

אני מסכימה.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, י"ג בתמוז התשפ"ג (2.7.2023).

שופטת

שופט

שופט
